

IPCEI en deelname Vlaanderen

1. IPCEI-projecten

1.1 Situering

IPCEI-projecten zijn belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang (*Important Project Common European Interest-IPCEI*). Hiermee wenst de EU de lidstaten te stimuleren om middelen te bundelen in grote projecten die bijdragen aan de versterking van de concurrentiekracht van de Unie. Via zo'n projecten kunnen aanzienlijk marktfalen of grote maatschappelijke uitdagingen aangepakt worden waar er anders geen oplossing zou komen¹.

Nationale en regionale steun aan ondernemingen is onderworpen aan de staatssteunregels van Europa. Dit vermijdt verstoring van de interne markt, maar kan ook beperkend zijn voor ontwikkelingen met het doel de externe concurrentie met de andere grote economische blokken te ondersteunen. Daarom biedt de EU met IPCEI-projecten de mogelijkheid aan de lidstaten om steun toe te kennen die ruimer is dan wat aanvaard wordt in de gangbare staatssteunregels. Dit vraagt een aparte goedkeuring en wordt enkel toegekend aan projecten die voldoen aan volgende punten:

- Belangrijke bijdrage aan de objectieven van de Unie met een duidelijke impact op competitiviteit van de Unie, innovatie, duurzame groei en waardecreatie in de Unie.
- Betrokkenheid van meerdere lidstaten in steuntoekenning.
- Voordelen van de projecten zijn niet beperkt tot de betrokken ondernemingen maar hebben een brede relevantie en kunnen op een ruime schaal in de Europese economie worden toegepast, met *spillovers* naar het ecosysteem in meerdere lidstaten.
- Belangrijke cofinanciering door de betrokken bedrijven.

Verder zijn volgende types projecten mogelijk met de omschreven criteria:

- O&O&I-projecten, deze moeten bijzonder innovatief zijn of een aanzienlijke toegevoegde waarde opleveren in het licht van de *state of the art* van de techniek in de betrokken sector.
- Projecten met een eerste industriële toepassing (*first industrial deployment-FID*). Deze moeten steeds de ontwikkeling mogelijk maken van een nieuw product of een nieuwe dienst met een sterke onderzoeks- en innovatiecomponent en/of de ontwikkeling van een fundamenteel nieuw productieproces.
- Investerings voor milieu, energie of transport, deze moeten van groot belang zijn voor de strategie van de Unie of een aanzienlijke bijdrage leveren aan de interne markt.

De versoepeling van de staatssteun in IPCEI-projecten sluit aan bij de vernieuwing van de staatssteun waarbij het de intentie is van de Commissie om staatssteun meer te richten op zo'n projecten van een groot gemeenschappelijk belang.

Er is geen Europese cofinanciering voor IPCEI-projecten.

1.2 Funding gap

De Commissie vraagt een engagement van de bedrijven om zelf voldoende middelen in te zetten, maar wil vermijden dat projecten gesteund worden die zonder staatssteun ook zouden doorgaan. De Commissie richt zich daarom op projecten met een duidelijk marktfalen waar staatssteun vereist en proportioneel is. Dit gebeurt via een *funding gap* analyse. Bij uitvoering zonder steun zullen de

---

¹ (2014/C 1288/02) Mededeling van de Commissie. Criteria voor de beoordeling van de verenigbaarheid met de interne markt van staatssteun ter bevordering van de verwezenlijking van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang.

projecten niet rendabel zijn, waarbij de uitgaven voor de projectkosten ruimer zijn dan de inkomsten binnen een vastgestelde tijdsperiode, wat tot uiting komt in een negatieve (gecumuleerde) netto actuele waarde (Net Present Value-NPV). De *funding gap* komt overeen met het verschil tussen de negatieve en positieve NPV waarbij de Commissie de steun wenst te beperken tot wat minimaal vereist is om het project te laten doorgaan, dus om de negatieve NPV tot nul te brengen.

Deze *funding gap* is de basis om steun toe te kennen. De beperking van de steun tot een percentage van de toegelaten kosten, zoals gangbaar bij staatssteun, is bij een IPCEI niet van toepassing. Zolang de steun kan verantwoord worden op basis van de *funding gap* en er een engagement is van de bedrijven om zelf voldoende middelen in te zetten kan steun toegekend worden, ongeacht het percentage van de toegelaten kosten.

1.3 Meerwaarde IPCEI

IPCEI is eigenlijk een alternatief kader voor toekenning van staatsteun door de lidstaten, verschillend van de klassieke staatssteunregels die vastgelegd zijn in de kaderregeling en vrijstellingsverordening.

IPCEI biedt een instrument om Europese waardenketens te ondersteunen. De projecten richten zich duidelijk op grote uitdagingen die strategische belangrijk zijn voor de doelstellingen en de competitiviteit van de Unie maar een hoog marktfalen hebben en binnen de tijdspanne van een IPCEI-project onrendabel blijven. Vanuit die optiek wordt overheidssteun toegekend om het verlieslatend aspect te compenseren zodat de projecten kunnen doorgaan waarbij de omvang van de steun bepaald wordt op basis van de *funding gap* zoals hierboven beschreven.

Een bijzonder aspect van IPCEI is de mogelijkheid om *first industrial deployment* te steunen bij projecten met een belangrijke innovatiecomponent. O&O&I zelf kan ook gesteund worden, maar dat is ook mogelijk in de klassieke staatssteunregels onder de vrijstellingsverordening. IPCEI laat een ruimere invulling toe voor bv het totaalbedrag of de steunpercentages, maar de aard van de activiteiten is niet verschillend van wat onder de vrijstellingsverordening gesteund wordt. Dat is anders bij FID, waar activiteiten gesteund worden die onder de normale staatssteunregimes niet steunbaar zijn.

IPCEI laat ook toe om investeringen voor milieu, energie of vervoer te steunen mits deze van groot belang zijn voor de strategie van de Unie. Zoals bij O&O&I is deze situatie niet uitzonderlijk tegenover de bestaande staatssteunregimes: ook vandaag kunnen zo'n activiteiten gesteund worden onder de staatssteunregels. Opnieuw laat IPCEI een ruimere invulling toe maar zijn de activiteiten niet verschillend van wat vandaag mogelijk is.

Naast de additionele mogelijkheden zijn er ook een aantal specifieke vereisten, zoals het belang voor *spillovers*. Hierbij is het expliciet de bedoeling om een deel van de resultaten en kennis ruimer te delen met het ecosysteem en de maatschappij. Dit kadert in de betrachting van de Commissie om marktverstoring maximaal te vermijden. De bedrijven krijgen de mogelijkheid voor een verruiming van staatsteun, maar hiertegenover staat een engagement voor een bredere disseminatie en deling van kennis om geen marktverstoring te krijgen. Voor investeringen voor milieu, energie of transport zijn non-exclusiviteit en toegang aan derden een vereiste.

Voor activiteiten die ook kunnen gesteund worden onder de vrijstellingsverordening is IPCEI niet altijd de beste optie. Naast de extra mogelijkheden zijn er heel wat vereisten zoals net toegelicht. Ook is de toestemming door de Commissie een veeleisende procedure. Dit is het logische gevolg van het belang om marktverstoring uit te sluiten bij projecten buiten het kader van de klassieke staatssteunregels. In zo'n situatie kan beter gewerkt worden met steun door individuele lidstaten onder de bestaande regimes. Omdat IPCEI ook een unieke kans biedt aan te sluiten bij sterke

netwerken biedt de Commissie voor zo'n situaties de mogelijkheid voor deelname aan het project zonder deel uit te maken van de aanmelding. Dit biedt een interessante optie voor veel bedrijven.

Deelname aan een IPCEI met notificatie is een interessante optie voor bedrijven bij:

- ⇒ O&O&I projecten met een omvang die ruimer is dan de maxima in de vrijstellingsverordening (20 miljoen euro steun per project bij onderzoek):
- ⇒ Investerings milieuprojecten met een omvang die ruimer is dan de maxima in de vrijstellingsverordening (15 miljoen euro steun per project bij milieuprojecten)
- ⇒ FID gekoppeld aan een innovatietraject: mogelijkheid voor financiering activiteiten die niet steunbaar zijn in de klassieke staatsteunregels

Vooraf voor projecten met een omvangrijk FID-deel gekoppeld aan een innovatietraject biedt IPCEI dus een unieke mogelijkheid. In het bijzonder voor bedrijven die nood hebben aan financiering om een onvermijdelijk niet-winstgevend traject te overbruggen. De IPCEI-projecten dragen in die zin ook sterk bij aan het wegwerken van de innovatieparadox.

2. Europese waardeketens

2.1 Verleden: batterijen

In 2019 werd een IPCEI gelanceerd over een waardeketen voor batterijen. Deze keuze hiervoor volgde rechtstreeks uit de aanwijzing van batterijen als een waardeketen van strategisch belang door de Commissie. Dit steunt op een lang proces met de start van de Europese alliantie voor batterijen in oktober 2017 en het Strategisch actieplan van mei 2018.

In de conclusies van de concurrentieraad van 28 november 2018 worden IPCEI-projecten voorgesteld als een relevant instrument om batterij-waardeketens op te bouwen. Dit sluit aan bij de lange termijn visie van 28 november 2018 voor een klimaatneutrale economie waar elektrificatie gezien wordt als één van de belangrijkste technologische instrumenten om koolstofneutraliteit te bereiken. Hiernaast is het aandeel van Europa in waardeketens minimaal met een duidelijk risico op afhankelijkheid van onze concurrenten indien geen actie ondernomen wordt.

Op initiatief van Frankrijk en Duitsland werd rond dit topic in begin 2019 een IPCEI georganiseerd.

2.2 Waardeketens toekomst

Om voor de toekomst een inzicht te krijgen in potentieel belangrijke waardeketens die het onderwerp kunnen zijn van een IPCEI werd vanuit de Commissie in maart 2018 een *Strategic Forum* geïnstalleerd bestaande uit 45 leden met vertegenwoordigers van lidstaten, het bedrijfsleven en de onderzoeksgemeenschap. De organisatie van dit forum werd gecoördineerd door het directoraat-generaal van interne markt, industrie, ondernemerschap en kmo's (DG-Grow).

Het strategisch forum heeft als opdracht om *key strategic value chains* te identificeren en een visie voor gemeenschappelijk acties uit te werken voor investeringen tussen de EU, lidstaten en industrie. Zo'n strategische waardeketens worden gedefinieerd op basis van het potentieel bij te dragen aan Europa's groene en digitale transformatie en de competitiviteit van de Unie.

Vertrekkend van een zeventigtal potentiële strategische Europese waardeketens heeft het forum zes strategische waardeketens gedefinieerd waar nood is aan verdere gezamenlijke acties. Deze werden gerapporteerd in november 2019. De verschillende area's werden geprioriteerd op basis van hun potentiële impact op Europa's industriële competitiviteit, klimaatambities, strategische autonomie en veiligheid en op basis van de bereidheid van de lidstaten en industrie om gezamenlijke en gecoördineerde activiteiten te ontplooiën.

Deze zes strategische waardenketens zijn:

- *Hydrogen technologies and systems for climate action,*
- *Connected, clean and autonomous vehicles,*
- *Smart health,*
- *Industrial Internet of Things,*
- *Low-CO2 emission industry,*
- *Cybersecurity.*

Waardenketens m.b.t. micro-elektronica, batterijen en high performance computing komen daar bovenop, maar zijn niet opgenomen in de lijst omdat daarover reeds initiatieven lopen.

3. Deelname Vlaanderen

3.1 Keuzes maken

Vlaanderen heeft in 2019 deelgenomen aan het IPCEI/batterijen, gestart op initiatief van Frankrijk en Duitsland en in 2020 aan het IPCEI-waterstof op basis van het belang van waterstof in de regeerverklaring, de resultaten van een brede peiling van de interesse van de industrie (zie non-paper aan de Vlaams regering van 17 juli 2020) en een positief advies over het strategisch belang door VARIO op 9 september 2020.

Voor deelname aan andere IPCEIs zullen keuzes gemaakt worden op basis van de omvang van de bedrijfsactiviteiten in Vlaanderen, het aantal betrokken ondernemingen, de impact van het IPCEI op die activiteiten en het strategisch belang voor Vlaanderen. Hiertoe zal een advies gevraagd worden aan VARIO. In het verleden heeft de voorloper van VARIO reeds een aantal strategische clusters in Vlaanderen geïdentificeerd via een bevraging van industrie, onderzoekswereld en overheid. Via een vergelijkbare oefening moet het mogelijk zijn om prioriteiten in de zes opties voor Vlaanderen te identificeren. Verder zullen opdrachten toegekend worden aan externe spelers om het ecosysteem in de verschillende topics in kaart te brengen.

3.2 Samenwerking gewesten en het federale niveau

In België gebeurt de indiening van een notificatie op federaal niveau, met steun die vooral vanuit de regio's toegekend wordt. Daarom wordt gewerkt met een evaluatiecomité samengesteld door de regio's met coördinatie vanuit FOD-economie.

3.3 Expression of interest

Wanneer Vlaanderen op basis van de strategische analyse beslist deel te nemen is de eerste stap een *expression of interest*. Dit geeft de mogelijkheid om een beeld te krijgen wat er leeft bij de bedrijven en is ook juridisch belangrijk om iedereen de kans te bieden deel te nemen. Voor een initiatief dat een ruimere invulling van de staatsteunregels toelaat is gelijke behandeling en het aantoonbaar vermijden van marktverstoring essentieel. Zo'n *expression* wordt georganiseerd met de verschillende gewesten onder coördinatie van FOD-economie.

Een *expression of interest* kan in verschillende stappen georganiseerd worden, afhankelijk van de situatie.

De Commissie heeft duidelijk de vraag gesteld voor een grondig nazicht door de agentschappen van de projectportfolio vooraleer die ingediend wordt bij de Commissie. Bijgevolg zal VLAIO in de fase tussen de ontvangst van de *expression of interest* een doorlichting uitvoeren en is akkoord van

Vlaanderen met indiening van de projectportfolio bij de Commissie vereist. Dit is nog geen evaluatie ten gronde voor financiering, dat gebeurt in een later stadium, maar een doorlichting of het voorstel voldoet om een (pre)notificatie op te starten en voldoet aan het kader gesteld door Vlaanderen. Naast kwaliteitscontrole van de projecten kan op dit stadium ook een selectie doorgevoerd worden in functie van de beslissingen gemaakt door de regering (bv beperking budget of topics). Hiertoe zullen transparante criteria uitgewerkt worden.

3.4 Projectaanvraag

In functie van de beslissingen die Vlaanderen zal nemen naar inzet van instrumenten en middelen zullen de *expressions of interest* die geselecteerd werden om deel uit te maken van de Vlaamse portfolio in het IPCEI uitgenodigd worden om

- samen met de andere bedrijven een overkoepelend geheel uit te werken, wat gecoördineerd wordt door de lidstaat die het IPCEI trekt
- het ontwerp verder uit te werken als een bedrijfsspecifieke 'projectportfolio' die bijgevoegd wordt bij de indiening bij de Commissie.

De eerste stap in dit proces is deelname aan een match making met de bedrijven uit de andere deelnemende lidstaten.

3.5 Pre-notificatie en notificatie

In de prenotificatie wordt het dossier besproken tussen aanvrager en Commissie waarna een aanvraag ingediend wordt voor notificatie. Op dat stadium is een akkoord van de Vlaamse regering met een maximum staatssteun vereist. Deze stap vereist een positieve impact voor Vlaanderen zoals aangetoond in de hierboven vermelde bijlage. Na toekenning van de notificatie wordt financiering toegekend op basis van aanvragen die behandeld worden volgens de gangbare kwaliteitsvereisten.

3.6 Instrumenten

Voor het O&O&I-deel wordt steun voorzien door gebruik van de bestaande besluiten voor steun aan O&O&I² waarvoor het beslissingscomité bij het Fonds Innoveren en Ondernemen bevoegd is. Steuntoekenning gebeurt volgens de bepalingen van de besluiten, met aandacht aan kwaliteit en voldoende impact voor Vlaanderen. Op het einde van de rit blijft het immers een project gesteund met Vlaamse middelen, en blijft toegevoegde waarde een belangrijk beslissingscriterium.

Voor het FID-deel beschikt het Fonds Innoveren en Ondernemen niet over een juridische basis. Voor dit deel gebeurt steuntoekenning via een beslissing door de Vlaamse Regering, die hiervoor beschikt over de nodige juridische grond op basis van het decreet economisch ondersteuningsbeleid³ mits goedkeuring van de aanmelding door de Europese Commissie. Deze beslissing zal gebeuren na een evaluatie ten gronde. Ook steun aan projecten voor investeringen voor milieu, vervoer en energie, indien van toepassing, worden gesteund op basis van het decreet economisch ondersteuningsbeleid.

Vlaanderen kan de instrumenten die ingezet worden alsook de modaliteiten en accenten voor deelneming aanpassen per IPCEI in functie van het onderwerp en de noodwendigheden. Als algemene regel wordt het O&O&I-deel gesteund als een subsidie, het FID deel en de investeringen voor milieu, transport energie (art23) als terugbetaalbare voorschotten. Voor verschillende IPCEIs

---

² Besluit van de Vlaamse regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling met een kennisintensief karakter in Vlaanderen en besluit van de Vlaamse regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen.

³ Decreet van 16 maart 2012 betreffende het economisch ondersteuningsbeleid

kunnen de modaliteiten evenwel verschillen. Als algemene richtlijn wordt verwezen naar het kader voor deelname aan IPCEI-Hydrogen (*Kader Vlaanderen IPCEI Hydrogen Indieners versie 17 juli 2020, beschikbaar op de website*). In functie van de beslissingen zullen transparante criteria en modaliteiten uitgewerkt en gecommuniceerd worden.